

EESTI TÖÖKÜSIMUSTE KESKUS
ESTONIAN CENTRE FOR WORK-RELATED QUESTIONS

UURING

**Pikaajalistele töötutele ning mitteaktiivsetele inimestele
pakutavad teenused ja nende tõhusus**

TALLINN 2008

Toetab Euroopa Liit

Sisukord

Sissejuhatus	3
Mitteaktiivsete inimeste tööturule taasintegreerimiseks kasutatavate meetmete analüüs.....	4
Definitsioonid.....	4
Õigusraamistik ja sihtgrupile pakutavad teenused ja toetused	6
Statistika	14
Pakutavate teenuste ja toetuste omavaheline seostatus. Uuringu teostaja hinnang kasutatavate meetmete tulemuslikkusele ja tõhususele.	18
Lühiülevaade spetsialistidele ja võtmeisikutele suunatud küsimuste vastustest.....	18
Lühiülevaade tööharjutusteenust kasutavate klientide küsimuste vastustest	20
Uuringu teostaja ettepanekud kasutatavate meetodite täiustamiseks, nende omavaheliseks kombineerimiseks ning uute teenuste väljatöötamiseks.....	22
Uuringu kokkuvõte.....	25
Lisa 1 Küsimustik.....	27
Lisa 2 Tööharjutusteenuse klientidele suunatud küsimustik.....	30

Sissejuhatus

Käesoleva uuringu on läbi viinud MTÜ Eesti Tööküsimuste Keskus (ETÖK). Uuringu tellija on Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet, mis rakendab Euroopa Sotsiaalfondist kaasrahastatavat projekti „**Põhja-Tallinna tööharjutuskeskuse väljaarendamine**” (nr 1.0300.08-0289). Projekti üldiseks eesmärgiks on suurendada pikaajaliste töötute ja mitteaktiivsete inimeste võimalusi osalemaks aktiivsetes tööturumeetmetes, neid seeläbi tööturule (taas)integreerides.

Projekti otseseks eesmärgiks on luua kvaliteetse ja süsteemse tööharjutuse teenuse pakkumise võimalused Tallinnas, Põhja-Tallinna linnaosa territooriumil. Projekti eesmärgi saavutamisel on üheks tegevuseks uuringu läbiviimine Põhja-Tallinna mitteaktiivsete inimeste (taas)integreerimise võimaluste kohta aktiivsele tööturule.

Uuringu eesmärk on välja selgitada tööharjutuse ning teiste uuenduslike aktiivsete tööturumeetmete osa ja nende võimalikud tõhusad kombinatsioonid mitteaktiivsete inimeste edukaks tööturule (taas)integreerimiseks.

Uuringu läbiviijad tänavad Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti, Põhja-Tallinna Linnaosa Valitsuse ning Tööturuameti Tallinna ja Harjumaa osakonna ametnikke, MTÜ Pro Civitas töötajaid ja kliente uuringu küsimustikele vastamise ning aktiivse koostöö eest uuringu läbiviimisel.

Mitteaktiivsete inimeste tööturule taasintegreerimiseks kasutatavate meetmete analüüs

Käesolev analüüs keskendub peamiselt tööharjutusteenusele, mida vaadeldakse integreeritult nii Tööturuameti kui ka kohaliku omavalitsuse asutuste poolt.

Definitsioonid

Tööturu aspektist lähtuvalt on rahvastik jaotatav kaheks: majanduslikult aktiivne rahvastik ja majanduslikult mitteaktiivne rahvastik.

Rahvastiku majandusliku aktiivsuse hindamiseks kasutatakse järgmisi näitajaid:

- **tööjõus osalemise määr** (aktiivsuse määr), s.o tööjõu osatähtsus tööealises rahvastikus (15–74-aastased);
- **tööhõive määr**, s.o hõivatute osatähtsus tööealises rahvastikus;
- **töötuse määr**, s.o töötute osatähtsus tööjõus.

Vastavalt ILO (*International Labour Organization*) definitsioonile eristatakse kolme hõive seisundit: **töötajad** (hõivatud), **töötud** ning **mitteaktiivsed**, kes ei tööta ega otsi tööd.

Isikud, kes soovivad töötada ehk majanduslikult aktiivne rahvastik – tööjõud jaguneb:

- **töötajad** (töösoovijad, kes on tööd leidnud), s.o isikud, kes
 - töötavad ja saavad selle eest tasu kas palgatöötajana, ettevõtjana või vabakutselisena;
 - töötavad otsese tasuta pereettevõttes või oma talus;
 - ei tööta ajutiselt;
- **töötud** (töösoovijad, kes pole tööd leidnud), kes
 - on ilma tööta (ei tööta hetkel kusagil ega puudu ajutiselt töölt);
 - on töö leidmisel valmis (kahe nädala jooksul) tööd alustama;
 - otsivad aktiivselt tööd;
 - sh **pikaajalised töötud**.

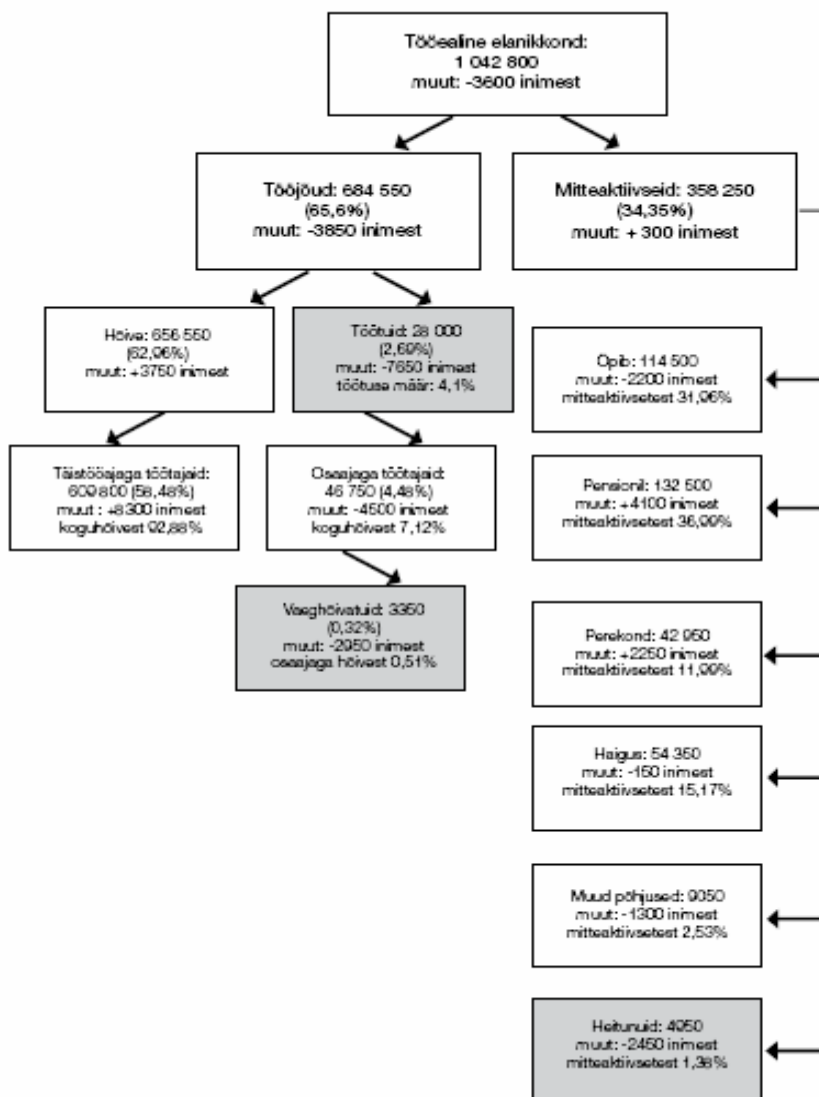
Pikaajaline töötu on isik, kes ei ole olnud hõivatud tööga või tööga võrdsustatud tegevusega¹ vähemalt 12 kuud. 16–24-aastane noor on pikaajaline töötu, kui ta ei ole olnud hõivatud tööga või tööga võrdsustatud tegevusega vähemalt 6 kuud. Sageli kasutatakse ka laiemat mõistet „pikaajaline töötaolek” (ingl k *long-term joblessness*), mis hõlmab kõiki tööealisi inimesi, kes ei ole viimase 1–2 aasta jooksul töötanud. See termin hõlmab ka nn heitunud isikuid (ingl k *discouraged workers*). **Heitunud isik** on mittetöötav tööealine inimene, kes sooviks töötada ja

¹ Töötamine töölepingu alusel või avalikus teenistuses Eestis või Eestist lähetatud töötajana välisriigis; töötamine töövõtu-, käsundus- või muu teenuse osutamiseks sõlmitud võlaõigusliku lepingu alusel Eestis; tegutsemine füüsilisest isikust ettevõtjana Eestis; õppimine õppeasutuses päevases õppevormis või täiskoormusega õppes, juhul kui isik on katkestanud või lõpetanud õpingud; ajateenistuskohustuse täitmine.

oleks valmis töö olemasolu korral ka kohe tööle asuma, kuid kes ei otsi aktiivselt tööd, sest on kaotanud lootuse seda leida.

Isikud, kes ei soovi töötada või ei ole selleks võimelised ehk majanduslikult passiivne rahvastik – **mitteaktiivne rahvastik**. Mitteaktiivsuse põhjuseks on õpingud, pensioniiga, haigus ja hooldamine, rasedus-, sünnitus- või lapsehoolduspuhkus või heitumus.

Järgneval joonisel on skemaatiliselt kujutatud definitsioonide omavahelised seosed ja vastavad näitajad Eestis 2008. aasta esimesel poolaastal ning muutus võrreldes 2007. aastaga:

Joonis 1. Eesti tööturg 2008. aasta I poolaastal ja muutus võrreldes 2007. aasta sama perioodiga (% tööealisest elanikkonnast)²

² Tur, D, Viilman N. (2008) Tööturu ülevaade. Eesti Pank

Tööturumeetmete jaotus aktiivseteks ja passiivseteks

Aktiivsed tööturumeetmed on tegevused või tegevuste kogumid, mis on suunatud töötute ja tööotsijate efektiivsele tööturule tagasitoomisele. Aktiivsed meetmed jagunevad pakkumise- ja nõudluse-poolseteks meetmeteks. Pakkumise-poolsed meetmed on suunatud eelkõige töötute motivatsiooni ja kvalifikatsiooni tõstmisele, et tõsta nende ettevalmistust avatud tööturule sisenemiseks (näiteks tööturukoolitus, tööharjutus). Nõudluse-poolse meetmed on suunatud tööle värbamisele, uute töökohtade loomisele ning töökohtade kohandamisele ja töötute tööturutoetusega tööle võtmisele (näiteks töökoha kohandamine puudega ehk erivajadusega töötajale).

Passiivsed meetmed on töötasule alternatiivse sissetuleku tagamine isiku töötuse perioodil (nt: töötutu toetus, töötuskindlustus).

Õigusraamistik ja sihtgrupile pakutavad teenused ja toetused

Tööturuteenuste ja -toetuste seadus (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12924873>). Seaduse eesmärgiks on: „...tööealise elanikkonna võimalikult kõrge tööhõive saavutamine ning pikaajalise töötuse ja tööturult tõrjutuse ennetamine tööturuteenuste osutamise ja tööturutoetuste maksmise kaudu”. Tööturuteenus on: „...teenus, mida osutatakse töötule ja tööotsijale töö leidmiseks ja tööalase arengu soodustamiseks ning tööandjale sobiva tööjõu saamiseks”.

Tööturuteenuste liigid on³:

- 1) teavitamine tööturu olukorrast ning tööturuteenustest ja -toetustest;
- 2) töövahendus;
- 3) tööturukoolitus;
- 4) karjäärinõustamine;
- 5) tööpraktika;
- 6) avalik töö;
- 7) tööharjutus;
- 8) palgatoetus;
- 9) toetus ettevõtluse alustamiseks;
- 10) tööruumide ja -vahendite kohandamine;
- 11) töötamiseks vajaliku tehnilise abivahendi tasuta kasutada andmine;
- 12) abistamine tööintervjuul;
- 13) tugiisikuga töötamine.

Tööturuteenuste osutamine peab soodustama töötut ja tööotsija töölerakendumist ning tööandjal sobiva tööjõu saamist. Tööturuteenuseid osutades lähtutakse töötut ja tööotsija erialast, töökogemusest, vajadustest, võimalustest ja õigusest vabalt tööd valida, samuti tööandja vajadustest ja õigusest vabalt valida endale tööjõudu ning tööturu olukorrast.

³ Punktides 10–13 sätestatud tööturuteenuseid osutatakse üksnes puudega/erivajadusega töötule tingimusel, et tööturuteenuse osutamine on vajalik puudest tingitud takistuse kõrvaldamiseks tööle asumisel või töötamisel ning et muud tööturuteenused ei ole puudega töötut töölerakendamiseks tulemuslikud

Teenuse saamise eelduseks on töötuks registreerimine. Teenuseid osutab või nende osutamist korraldab Tööturuameti piirkondlik osakond.

Allpool on toodud teenuste detailsem kirjeldus⁴

Teenuse või toetuse nimi	Teenuse või toetuse kirjeldus
Teenused	
Teavitamine tööturu olukorrast ning tööturuteenustest ja -toetustest	Teenuse eesmärk on anda töötutele ja tööotsijatele teavet, mis aitab neil paremini tööd leida. Informatsiooni jagatakse tööturuteenuste ja -toetuste sisu, nende saamise tingimuste ning tööturu seisu ja selle muudatuste kohta.
Töövahendus	Töötule või tööotsijale sobiva töö ja tööandjale sobiva töötaja leidmine. Peamine Tööturuameti poolt osutatav teenus. Kui töötule sobiva töö leidmiseks üksnes töövahendusest ei piisa, püütakse töö leidmise võimaluste parandamiseks rakendada ka muid teenuseid.
Tööturukoolitus	Tööturukoolitus on töötule korraldatav tööalane koolitus, kus omandatakse või arendatakse ameti- või muid oskusi, mis soodustavad isiku töölerakendumist. Tööturukoolituse raames võimaldatakse esmast ehk nn kohanemiskoolitust ning eri- või kutsealast täiend- või ümberõpet. Koolituse maksimaalne kestus on 12 kuud. Tööturukoolituses osalemise ajal töötuna arvelolek ei katke. Noori ja inimesi, kellel puudub igasugune kutse- või erialaharidus, üritatakse esmalt suunata tagasi haridussüsteemi iseseisvalt haridust omandama. Tööturukoolituse eesmärk on siiski eelkõige täiend- või ümberõppe võimaldamine, kuid põhjendatud vajaduse korral pakutakse ka esmast erialast väljaõpet. Vähemalt 40 tundi kestva tööturukoolituse puhul on võimalik taotleda stipendiumi. Kõigil tööturukoolitusel osalejatel on õigus taotleda sõidu- ja majutustoetust.
Tööpraktika	Tööpraktika kestus on kuni 4 kuud. Selle aja jooksul praktiseerib töötutööandja juures konkreetsel töö- või ametikohal, saades tööpraktikal viibitud aja jooksul stipendiumi. Tööpraktikal osalejal on õigus taotleda ka sõidu- ja majutustoetust. Tööandjale on ette nähtud juhendajatasu. Tööpraktika eesmärk on konkreetsete praktiliste tööoskuste omandamine tegelikus töökeskkonnas. Tööpraktika kestus on kuni 8 tundi päevas ehk kuni 40 tundi nädalas. 16–17-aastane töötut osaleb tööpraktikal kuni 7 tundi päevas ehk kuni 35 tundi nädalas. Tööpraktikal osalemise ajal töötuna arvelolek ei katke.

⁴ Allikas: Tööturuamet

[http://213.184.49.171/www/gpweb_est_gr.nsf/HtmlPages/toimetised_20065/\\$file/toimetised_20065.pdf](http://213.184.49.171/www/gpweb_est_gr.nsf/HtmlPages/toimetised_20065/$file/toimetised_20065.pdf)

Toetus ettevõtluse alustamiseks	Teenuse eesmärk on luua töötutele nišš tööturule sisenemiseks ettevõtluse alustamise kaudu (aidates seeläbi ideaalis luua endale ja potentsiaalselt ka mõne teise töötaja jaoks uus töökoht). Ettevõtluse alustamise toetust on võimalik taotleda töötul, kes on vähemalt 18-aastane ja kes on läbinud ettevõtluskoolituse või kellel on kutse- või kõrgharidus majanduse alal või kes omab ettevõtluskogemust. Äriplaani koostamiseks on töötul võimalik taotleda abi ja koolitust. Teenuse saamisel töötuna arvelolek lõpetatakse.
Avalik töö	Avalik töö on ajutine tasuline töö, mis ei eelda kutse-, eriega ametialast ettevalmistust. Töötu suunatakse tema nõusolekul avalikule tööle kuni 10 tööpäevaks, kuid mitte kauemaks kui 50 tunniks ühe kuu jooksul. Töötu osaleb avalikus töös kuni 8 tundi päevas ja kuni 25 tundi nädalas, 16–17-aastane töötul osaleb avalikus töös kuni 7 tundi päevas ja kuni 25 tundi nädalas (TTTS § 16 lg 1-2). Avalikus töös osalevale töötule maksab tasu avaliku töö korraldaja. Avaliku töö tunnipalga alammäär on Vabariigi Valitsuse kehtestatud tunnipalga alammäär (TTTS § 16 lg 6). Töötu avalikule tööle suunamine on üheks võimaluseks mitte minetada tema töö käimise ning töö tegemise harjumusi (saades samal ajal tehtud tegevuste eest ka teatud tasu). Kuna avalikul tööl tehtavad tegevused reeglina ei nõua spetsiifilisi erialaseid teadmisi, siis konkreetse valdkonna spetsialisti teadmistele antud teenus otseselt kaasa ei aita.
Karjäärinõustamine	Karjäärinõustamine on töötule ja töö- või teenistussuhte lõpetamise kohta teate saanud töötajale tema isikuomadustele, haridusele ja oskustele vastava haridustee, tööalase valiku, koolituse või töö soovitamise. Karjäärinõustamise eesmärk on nõustada isikut töö- või kutsevaliku, töö saamise ja karjääri kujundamise küsimustes.
Tööharjutus	Tööharjutus on töötule tööharjumuse taastamiseks või esmase tööharjumuse omandamiseks osutatav tööturuteenus. Tööharjutuse eesmärk on töötul ettevalmistamine teistes aktiivsetes tööturumeetmetes osalemiseks või töö käimiseks. Tööharjutuse kestus on kuni 3 kuud (TTTS § 17 lg 1-2) ning selles osalemise ajal makstakse töötule stipendiumi. Tööharjutuse teenus suurendab tööharjumuseta või selle minetanud pikaajaliselt töötute ja heitunud sotsiaalset kaasatust. Pikemat aega tööturult eemal olek ei tingi ainult vajadusi erialaste teadmiste uuendamiseks, vaid esmase tähtsusega on tihtipeale elementaarsete oskuste taastamine (näiteks töökäimise harjumuse tekitamine, kollektiivis töötamise oskus, kellaaegadest kinnipidamine jms). Seetõttu toimub tööharjutuse teenuse läbiviimine tihedas koostöös kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja ja Tööturuameti

	piirkondlikus osakonnas töötava juhtumikorraldajaga. Töõharjutuse teenuse raames toimub inimese võimete piires aktiivne töö harjutamine, mille pidevaks paralleelseks tegevuseks on regulaarne nõustamine andmaks töötule vahetut tagasisidet tema arengust selle teenuse käigus. Ideaalses lahenduses on inimene pärast tööharjutusteenuse läbimist võimeline kaasa tegema teistes aktiivsetes tööturuteenustes (näiteks tööturukoolitus, tööpraktika vms) või võimaluse korral sisenema ka juba tööturule.
--	--

Sotsiaalhoolekande seadus (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12976574>). Sotsiaalhoolekande ülesanneteks on isikule või perekonnale toimetulekuraskuste ennetamiseks, kõrvaldamiseks või kergendamiseks abi osutamine ja sotsiaalsete erivajadustega isiku sotsiaalsele turvalisusele, arengule ja ühiskonnas kohanemisele kaasa aitamine. Vallas või linnas elavale isikule on kohustatud sotsiaalteenuste, sotsiaaltoetuste, vältimatu sotsiaalabi ja muu abi andmist korraldama elukohajärgne valla- või linnavalitsus.

Sotsiaalteenused on:

- 1) sotsiaalnõustamine;
- 1¹) rehabilitatsiooniteenus;
- 2) proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite andmine;
- 2¹) lapsehoiuteenus;
- 3) koduteenused;
- 4) eluasemeteenused;
- 5) hooldamine perekonnas;
- 5¹) asenduskoduteenus;
- 6) hooldamine hoolekandenasutuses;
- 7) toimetulekuks vajalikud muud sotsiaalteenused.

Sotsiaalnõustamine on isikule vajaliku teabe andmine tema sotsiaalsetest õigustest ja seaduslike huvide kaitsmise võimalustest ning abistamine konkreetsete sotsiaalsete probleemide lahendamisel edaspidise toimetuleku soodustamiseks. Rehabilitatsiooniteenus on isiku iseseisva toimetuleku, sotsiaalse integratsiooni ja töötamise või tööle asumise soodustamiseks osutatav teenus. Lapsehoiuteenus on lapse seadusliku esindaja või sotsiaalhoolekandeseaduse § 25² lõikes 1 nimetatud hooldaja toimetulekut või töötamist toetav teenus, mille osutamise vältel tagab nimetatud isikute asemel lapse hooldamise, arendamise ja turvalisuse lapsehoiuteenuse osutaja. Kohalikud omavalitsusorganid on kohustatud andma eluruumi isikule või perekonnale, kes ise ei ole suuteline ega võimeline seda endale või oma perekonnale tagama, luues vajaduse korral võimaluse sotsiaalkorterite üürimiseks. Valla- või linnavalitsus võib osutada muid sotsiaalteenuseid. Materiaalse abi andmise tingimused ja korra, samuti annetuste arvelevõtmise, nende üle arvestuse pidamise ja jaotamise korra vallas või linnas kehtestab kohalik omavalitsus.

Toimetulekutoetust on õigus saada ükski elaval isikul või perekonnal, kelle kuu netosissetulek, arvestatuna pärast eluruumi alaliste kulude mahaarvamist, on alla kehtestatud toimetulekupiiri. Toimetulekupiiri kehtestamisel lähtutakse minimaalsetest tarbimiskuludest toidule, riietusele ja jalanõudele ning muudele kaupadele ja teenustele esmavajaduste rahuldamiseks. Toimetulekutoetuse määramise aluseks on toetuse taotleja ja tema perekonnaliikmete sissetulek. Valla- või linnavalitsus võib määrata ja maksta täiendavaid

sotsiaaltoetusi kohaliku omavalitsuse eelarvest kohaliku omavalitsuse volikogu kehtestatud tingimustel ja korras.

Ravikindlustuse seaduse (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13009951>) kohaselt on ravikindlustus tervishoiukulude katmise süsteem kindlustatud isiku haiguste ennetamise ja ravi, ravimite ja meditsiiniseadmete ostmise rahastamiseks ning ajutise töövõimetuse hüvitiste ja muude hüvitiste maksmiseks seaduses sätestatud tingimustel ja korras. Kindlustatud isik on Eesti alaline elanik, tähtajalise elamisloa või elamisõiguse alusel Eestis elav isik, kelle eest sotsiaalmaksu maksja on kohustatud maksma sotsiaalmaksu või kes iseenda eest maksab sotsiaalmaksu sotsiaalmaksuseaduses sätestatud korras, suuruses ja tähtaegadel.

Ravikindlustuse seadus annab kindlustuskaitse inimestele, kelle eest on kohustatud sotsiaalmaksu maksma riik või kohalik omavalitsus sotsiaalmaksuseaduse (<http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12926661>) paragrahv 6 alusel.

Käesoleva uuringuga seoses on loetelust kõige olulisemad alljärgnevad inimeste grupid:

- töötutoetust saav isik, kui riik ei maksa tema eest sotsiaalmaksu teisel alusel;
- isik, kes on töötuna arvele võetud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse § 6 alusel, kui riik ei maksa tema eest teistel alusel;
- tööturuteenuste ja -toetuste seaduse §-s 13 sätestatud vähemalt 80 tundi kestvas tööturukoolituses, §-s 15 sätestatud tööpraktikas või §-s 17 sätestatud tööharjutuses osalev isik, kui riik ei maksa tema eest sotsiaalmaksu teistel alusel.

Tallinna linna eelarvest perekonna sissetulekust sõltuvate sotsiaaltoetuste maksmise korra ja Tallinna linna eelarvest perekonna sissetulekust mittesõltuvate sotsiaaltoetuste maksmise korra kehtestamine

(<http://tallinn.andmevara.ee/oa/page.Tavakasutaja?c=1.1.1.1&id=99521>)

Toetus on mõeldud perekonna toimetuleku soodustamiseks ning annab võimaluse kodutute, töötute, kinnipidamiskohast vabanenute toimetuleku tagamiseks. Toetuse määramise aluseks on perekonna sissetulek. Sissetuleku hulka arvatakse kõik netotulud, välja arvatud riigi- ja linnaeelarve vahenditest makstavad ühekordsed sotsiaaltoetused. Perekonna sissetuleku arvestamisel võetakse arvesse ka taotlejast eraldi elava perekonnaliikme sissetulekud juhul, kui ta on taotlejaga või taotlejaga koos elava perekonnaliikmega abielus või on perekonnaseaduse järgi kohustatud ülal pidama taotleja või taotlejaga koos elava perekonnaliikme alaealisi lapsi. Toetus määratakse reeglina isikutele, kelle perekonna netosissetulek esimese pereliikme kohta on väiksem kehtivast palga alammäärast ja iga järgmise pereliikme kohta väiksem kui 80% kehtivast palga alammäärast.

Toetust on õigus taotleda isikul, kelle elukoht on Eesti rahvastikuregistri (edaspidi rahvastikuregistri) andmetel Tallinna linn. Toetuse taotleja esitab elukohajärgse linnaosa valitsuse sotsiaalhoolekande osakonnale kirjaliku avalduse toetuse saamiseks.

Piirmäärad ühe isiku kohta aastas on⁵:

- toimetuleku tagamiseks 1200 krooni;
- retseptiravimite ja vaktsineerimise maksumuse osaliseks hüvitamiseks 2500 krooni.

⁵ Tallinna linna eelarvest makstavate perekonna sissetulekust sõltuvate sotsiaaltoetuste piirmäärade ja perekonna sissetulekust mittesõltuvate sotsiaaltoetuste piirmäärade ning aruande vormi kinnitamine
<http://tallinn.andmevara.ee/oa/page.Tavakasutaja?c=1.1.1.1&id=109570>

Toimetulekutoetuse määramiseks alalise eluruumi alaliste kulude piirmäärade kehtestamine Tallinna haldusterritooriumil asuvate eluruumide suhtes:
<http://tallinn.andmevara.ee/oa/page.Tavakasutaja?c=1.1.1.1&id=87002>

Eluruumi alaliste kulude hüvitamine toimub teenuse osutaja või kauba müüja poolt esitatud arvete alusel.

Uute töökohtade loomise toetuse taotlemise ja menetlemise kord
<http://tallinn.andmevara.ee/oa/page.Tavakasutaja?c=1.1.1.1&id=104056> ja

Tallinna Linnavolikogu 20. aprilli 2006 määruse nr 22 „Uute töökohtade loomise toetuse taotlemise ja menetlemise kord” muutmise”
<http://tallinn.andmevara.ee/oa/page.Tavakasutaja?c=1.1.1.1&id=107215>

Antud kord annab võimaluse toetada Tallinna Ettevõtlusameti kaudu uute töökohtade loomist. Toetuse andmise eesmärgiks on uute töökohtade loomise stimuleerimine ja selle kaudu väikeettevõtluse toetamine ja arendamine. Toetust võib taotleda ettevõtja, kes on registreeritud Tallinnas ja tema peamine tegevuskoht (FIE-del ka elukoht rahvastikuregistris) on Tallinnas ning Toetuse abil tehtavad investeeringud on suunatud ettevõtluse edendamisele Tallinnas. Taotleja põhikohaga töötajate arv on 3 kuni 30 ja taotleja on tegutsenud vähemalt kaks majandusaastat. Toetuse ülemmääraks on 100 000 (ükssada tuhat) krooni. Töötleva tööstuse ettevõttele on toetuse ülemmääraks 200 000 (kakssada tuhat) krooni.

Alustava ettevõtluse toetamiseks stardiabi taotlemise ja menetlemise korra ja ettevõtete töötajate väljaõppe, ümber-ja täiendkoolituse toetuse taotlemise ja menetlemise korra kehtestamine <http://tallinn.andmevara.ee/oa/page.Tavakasutaja?c=1.1.1.1&id=88043>

Koolitustoetuse eesmärgiks on aidata kaasa Tallinna haldusterritooriumil uute töökohtade loomisele ja ettevõtete tegevuse laiendamisele.

Muud sihtgrupile olulised Tallinna linnas pakutavad teenused

Võlanõustamine

Teenust on suunatud isikutele, kes on sattumas või sattunud majanduslikesse raskustesse. Võlanõustamine koosneb neljast nõustamisalasest elemendist: finantsjuriidilisest, psühhosotsiaalsest, elulis-praktilisest ja pedagoogilis-preventiivsest nõustamisest. Probleemid ja raskused, mille puhul on soovitatav pöörduda võlanõustaja poole: üürivõlg, telefonivõlg, laen eraisikult või pangalt, liising, järelmaks, maksuvõlg, trahvid, viivised, elatisraha võlg, krediitkaardi võlg, eluasemelaen, õppelaen, käendus. Teenust osutab Tallinna Sotsiaaltöö Keskus.

Õigusalane nõustamine

Vähekindlustatud isikute nõustamise korraldamine õiguslastes küsimustes. Teenust osutab SA Õigusteenuste Büroo.

Varjupaigateenus vältimatu sotsiaalabi korras

Ööpäevaringse ajutise peavarju võimaldamine täisealiste isikutele, kellel puudub isiklik või üüritud eluase ning kes oma tervisliku seisundi tõttu vajavad ööpäevaringset hooldust ja kõrvalist abi.

Teenuse osutaja: Tallinna Sotsiaaltöö Keskuse Varjupaik.

Vältimatu sotsiaalabi

Elatusvahendite kaotuse või puudumise tõttu sotsiaalselt abitusse olukorda sattunud isikute abistamine.

Teenuse osutaja: MTÜ Tallinna Hoolekande Keskus.

Teenuste ja nende arendamise seotus Tallinna valdkondlike arengukavadega

Põhja Tallinna arengukavas aastateks 2007 – 2010

(<http://tallinn.andmevara.ee/oa/page.Tavakasutaja?c=1.1.1.1&id=106913>) on ühe olulise sekkumisvaldkonnana esile toodud „Elanike sotsiaalset toimetulekut toetava hoolekande-süsteemi väljaarendamine ja elukeskkonna turvalisuse tagamine”.

Selleks tuleb muuhulgas: „Rajada täiendavaid sotsiaalmaju, sotsiaalmajutusüksusi, varjupaiku ja öömaju erinevatele riskirühmadele. Suurendada töötute ja töösoovijate ning teiste abivajajate sotsiaalset sidusust ühiskonnaga. Soodustada alkoholismi ja narkomaania võõrutusravile pöördumist. Tõhustada koostööd riikliku sotsiaalhooldus- ja sotsiaal-kindlustussüsteemiga, et tagada abivajajatele nii ennetav kui konkreetsest olukorrast lähtuv lahendus pakkuv teenus. Tõsta sotsiaaltoetuste kasutamise tõhusust ning suurendada selleks sotsiaaltoetuste mahtu linnaelarves. Vajadusel arendada eesmärgi täitmiseks välja uued piirkondlikud sotsiaalhoolekande võimekused vastavate teenuste näol, säilitada ja arendada edasi olemasolevaid piirkondlikke teenuseid”.

Konkreetselt on plaanis alljärgnevad tegevused:

Ü 10.1 Töötute ja töösoovijate sotsiaalse kaasatuse suurendamine

10.1.1	Toimetulekutoetust saavatele töötutele nende ise-seisvale toimetulekule suunatud rehabilitatsiooni korraldamine (koolitus, töötoad jmt).	Põhja-Tallinna Valitsus, Tööturuamet.
10.1.2	Rehabilitatsiooniprogrammi raames töötute kaasamine jõukohastele heakorra- ja hädaabitöödele.	Põhja-Tallinna Valitsus, Tallinna Kommunaalamet.
10.1.3	Töövõimaluste loomine kodututele ja seeläbi nende rehabilitatsioon ühiskonda.	Põhja-Tallinna Valitsus, Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet.
10.1.4	Kaaluda võimalusi erinevate riskigruppide aktiveerimisega tegevate organisatsioonide ühendamiseks ühte sihtasutusse.	Põhja-Tallinna Valitsus, Tööturuamet, mittetulundusühingud.

Strateegia „Tallinn 2025” (http://tallinn.andmevara.ee/oa/failid/96947_m23lisa.rtf) kirjeldab Tallinna tööturualast olukorda ja ees seisvaid väljakutseid alljärgnevalt:

Oluline on tegelemine tööturult eemalejäänute, eluasemeprobleemidega või kinnipidamiskohast vabanenud isikute sotsiaalse tõrjutuse vähendamisega, milleks on käivitatud programmid nende isikute tööturule ja ühiskondlikku ellu integreerimiseks. Eesmärk on toetada inimeste omaalgatust ja ettevõtlikkust ning luua neile võimalused oma huvid ja võimete arendamiseks ning nende paremaks informeerituseks.

Sotsiaalse kaasatuse suurendamiseks on oluline osa partnerlusel. Aktiivse tööhõivepoliitika väljaarendamine eeldab koostööd tööhõivekeskuste, ametikoolide, aktiveerimis- ja rehabilitatsioonikeskuste ning tööandjate vahel. Linn toetab tööleasumist ja töökoha säilitamist selleks vajalike tingimuste loomisega (laste päevahoid, päevakeskused, aktiveerimisprogrammid, eluasemeprobleemide lahendamine jms).

Kodutute jt riskigruppidesse kuuluvate täiskasvanute (alkohoolikud, uimastisõltlased jne) jaoks on käivitatud psühhosotsiaalse rehabilitatsiooni programmid. Koostöös riiklike struktuuridega on välja arendatud resotsialiseerimisüsteem koos taastus- ja aktiveerimiskeskustega. Taastuskeskuse peaesmärgiks on nimetatud sihtgruppi kuuluvate inimeste maksimaalne resotsialiseerimine koostöös erinevate sektoritega (hoolekanne, tööhõive, kriminaalhooldus jt). Aktiveerimiskeskustes toimub rehabiliteerimine ja tööharjumuse järkjärguline taastamine läbi töise tegevuse.

Sotsiaaltoetuste saamine seotakse tihedamalt rehabilitatsiooni, aktiveerimise ja tööhõivemeetmetega, et kõrvaldada vaesuses elamise põhjusi ning vältida sotsiaalabist pikaajalisse sõltuvusse sattumist.

Oluline seos on linna ettevõtluspoliitikaga – uute töökohtade rajamise kõrval on soodsa väikeettevõtluskliima loomine linnas see, mis avab paljudele töötutele võimaluse luua endale ise töökoht ja tagada sissetulek. Toetatakse kolmanda sektori organisatsioonide teket linnale vajalike avalike teenuste osutamiseks, mis samuti aitab tõsta tööhõivet. Linn saab läbi eluasemepoliitika tõkestada kodutuse levikut, luues tagasihoidliku sissetulekuga inimeste jaoks üürikorterite turu.

Tänast Tallinna tööjõuturgu iseloomustab:

- **Struktureaalne tööjõupuudus** – palju on töötuid, aga samas on raske leida mitmete (eeskätt inseneritehnoloogiliste) erialade tippspetsialiste ja kvalifitseeritud oskustöölisi.
- **Stabiliseerumine** – enamike sektorite olemasolevad ettevõtted ei kavanda ulatuslikku laienemist. Pigem toimub spetsialiseerumine, efektiivsuse tõstmine ja sisseostetavate teenuste osakaalu kasv (nn *outsourcing*), mis kõik kokku vähendab töötajate arvu, soodustab aga mikroettevõtete juurdekasvu.
- **Suhteliselt kõrge kõrgharidusega inimeste osakaal** (umbes 40%). Tegemist on valdavalt humanitaar- ja majandusala haridusega inimestega, vähem on inseneritehnoloogiliste ja reaalteaduste erialade lõpetanud.
- **Suhteliselt suur üliõpilaste proportsioon elanikkonnast**, suur osa neist on humanitaaralade üliõpilased.

Statistika

Allpool toodud statistika põhineb Statistikaameti andmetel, kui pole märgitud teisiti.

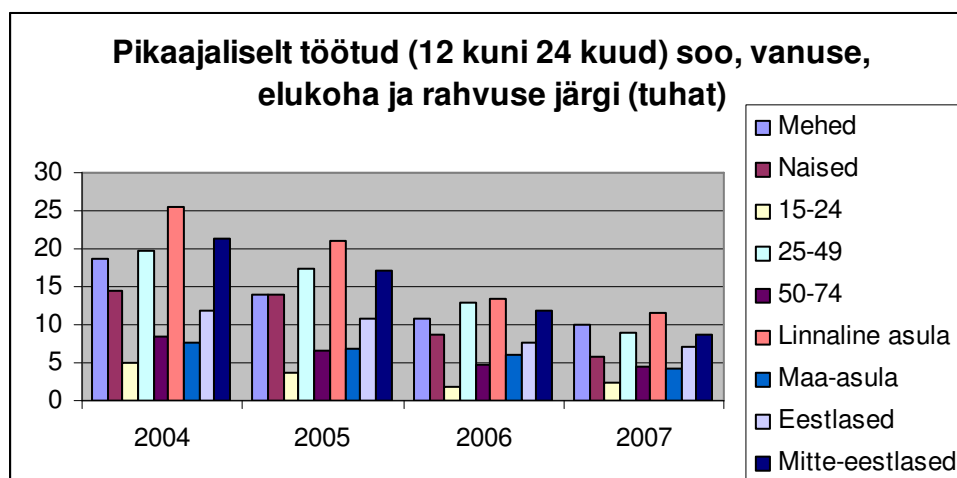
Pikaajalist ja väga pikaajalist töötust analüüsides võib märkida, et seda iseloomustavad järgmised tendentsid:

- pikaajaline töötus on suurem linnas;
- see puudutab rohkem mitte-eestlasi.

Trendina saab välja tuua seda, et kui naiste pikaajaline töötus on kahe viimase aasta jooksul märkimisväärselt vähenenud, siis meeste töötus on jäänud samale tasemele. Olukord viitab sellele, et töö otsimine ja leidmine on meestele suurem probleem kui naistele. Samas on väga pikaajalise töötuse osas nii meeste kui ka naiste üldarv oluliselt langenud.

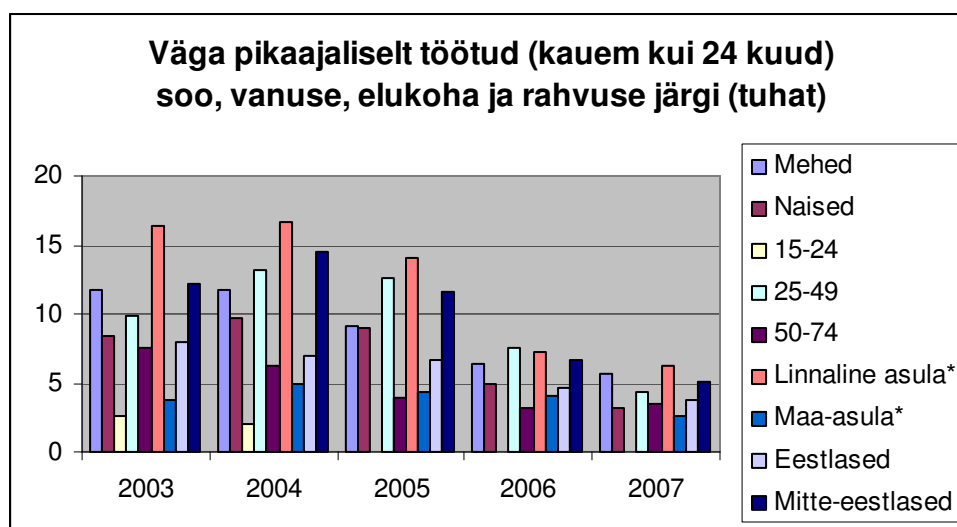
Pikaajaliselt töötud (12 kuni 24 kuud) soo, vanuse, elukoha ja rahvuse järgi (tuhat)

	2004	2005	2006	2007
Mehed	18,8	13,9	10,8	10
Naised	14,4	14	8,8	5,9
15-24	5,1	3,8	1,8	2,4
25-49	19,8	17,5	12,9	9
50-74	8,3	6,6	4,8	4,4
Linnaline asula	25,6	21,1	13,4	11,5
Maa-asula	7,6	6,8	6,1	4,3
Eestlased	11,8	10,8	7,6	7
Mitte-eestlased	21,4	17,1	11,9	8,8

Väga pikaajaliselt töötud (kauem kui 24 kuud) soo, vanuse, elukoha ja rahvuse järgi (tuhat)

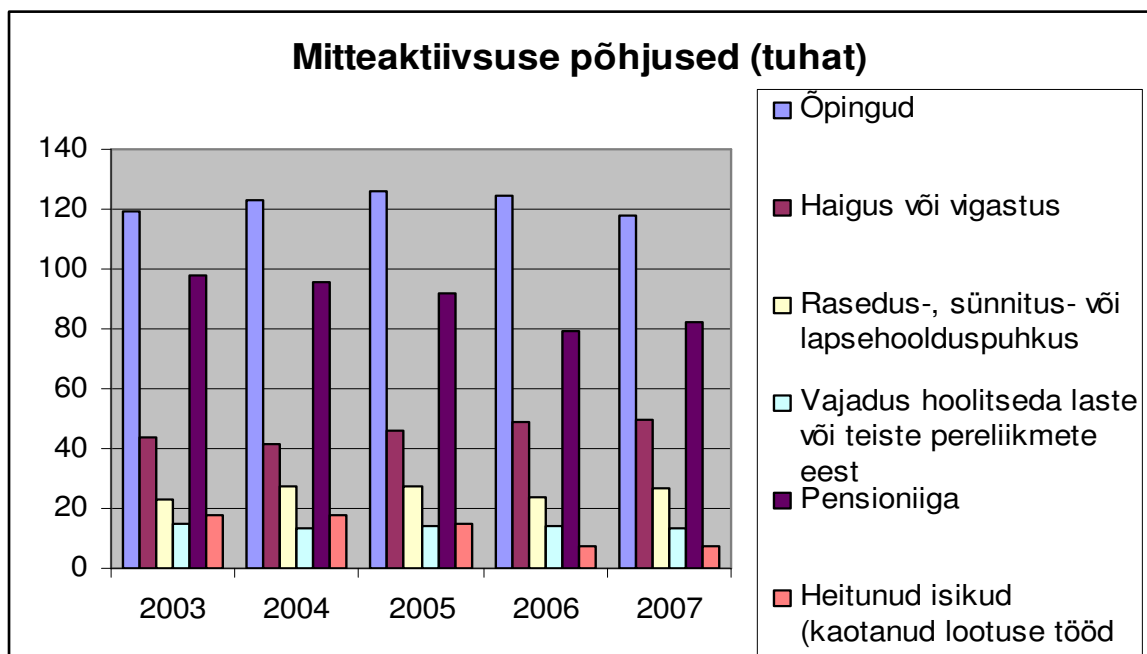
	2003	2004	2005	2006	2007
Mehed	11,8	11,8	9,2	6,4	5,7
Naised	8,4	9,7	9	5	3,2
15-24	2,6	2,1	..	..	..
25-49	9,9	13,2	12,6	7,6	4,4
50-74	7,6	6,3	3,9	3,2	3,5
Linnaline asula*	16,4	16,6	14	7,3	6,3
Maa-asula*	3,7	4,9	4,3	4,1	2,6
Eestlased	8	7	6,6	4,7	3,7
Mitte-eestlased	12,2	14,5	11,6	6,7	5,1

Mitteaktiivsuse põhjuste osas on esikohal õpingud ning sellele järgneb põhjusena pensioniiga. Käesoleva uuringu seisukohalt on oluline vaadelda heitunute hulka. Selliste inimeste arv on küll vähenenud 2006. aastal võrreldes 2005. aastaga poole võrra, kuid samas on see 2007. aastal jäänud eelneva aastaga samaks. Heitunud on uuringu teostajate hinnangul üks võimalikest sihtgruppidest, kes võiksid tuge saada tööharjutusteenusel osalemisest.

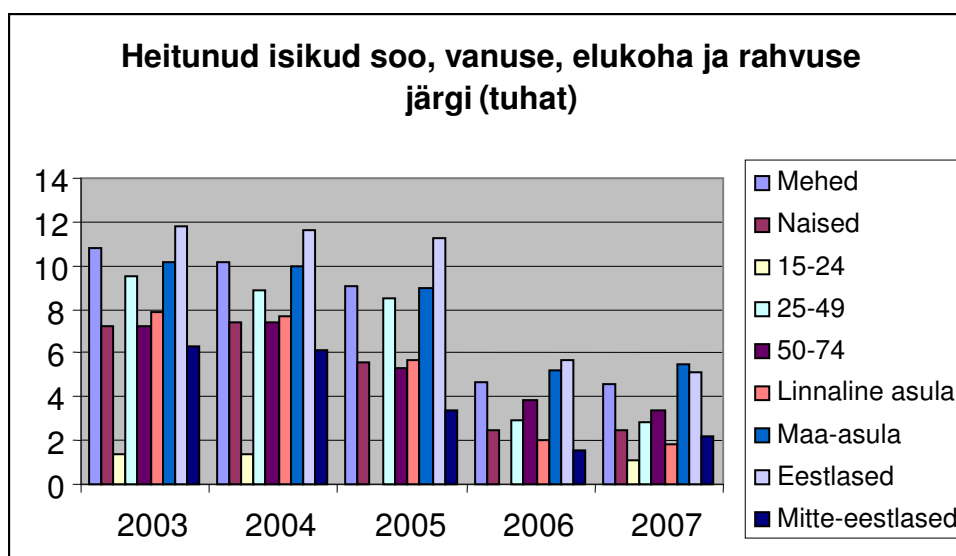
Mitteaktiivsed isikud (tuhat)

	2003	2004	2005	2006	2007
Õpingud	119,5	123,1	126	124,3	117,7
Haigus või vigastus	43,9	41,6	45,9	48,7	49,9
Rasedus-, sünnitus- või lapsehoolduspuhkus	22,7	27,2	27,1	23,8	26,5
Vajadus hoolitseda laste või teiste pereliikmete eest	14,8	13,7	13,8	13,8	13,4
Pensioniiga	97,7	95,7	91,7	79,4	82,5
Heitunud isikud (kaotanud lootuse tööd leida)	18	17,7	14,7	7,1	7,1

Heitunud isikud soo, vanuse, elukoha ja rahvuse järgi (tuhat)

	2003	2004	2005	2006	2007
Mehed	10,8	10,2	9,1	4,7	4,6
Naised	7,2	7,4	5,6	2,5	2,5
15-24	1,4	1,4	..	..	1,1
25-49	9,5	8,9	8,5	2,9	2,8
50-74	7,2	7,4	5,3	3,8	3,4
Linnaline asula	7,9	7,7	5,7	2	1,8
Maa-asula	10,2	10	9	5,2	5,5
Eestlased	11,8	11,6	11,3	5,7	5,1
Mitte-eestlased	6,3	6,1	3,4	1,6	2,2

Registreeritud töötus, osakaal tööealisest elanikkonnast, 31.10.2008

Haldusüksus (maakond)	31.10.08	Eelmine kuu	Võrreldes eelmise kuuga		Võrreldes eelmise aastaga		Registreeri tud töötuse osakaal töøjõust(16 -pensioni- iga)	Registreeri tud töötuse osakaal töøjõust (15-74)
		30.09.08	+ / -	%	+ / -	%		
Harjumaa	7585	6514	1071	16,4%	3836	102,3%	2,8%	2,6%
...Tallinn	5873	5044	829	16,4%	2859	94,9%	2,8%	2,6%
Hiiumaa	135	123	12	9,8%	21	18,4%	2,5%	2,3%
Ida-Virumaa	5253	4721	532	11,3%	1720	48,7%	6,4%	6,2%
Jõgevamaa	492	462	30	6,5%	178	56,7%	3,2%	3,0%
Järvamaa	568	506	62	12,3%	233	69,6%	3,4%	3,2%
Läänemaa	381	360	21	5,8%	131	52,4%	3,0%	2,8%
Lääne- Virumaa	804	708	96	13,6%	211	35,6%	2,8%	2,6%
Põlvamaa	619	590	29	4,9%	166	36,6%	5,4%	5,2%
Pärnumaa	1363	1247	116	9,3%	712	109,4%	3,3%	3,1%
Raplamaa	547	500	47	9,4%	313	133,8%	3,0%	2,9%
Saaremaa	430	405	25	6,2%	44	11,4%	2,8%	2,7%
Tartumaa	1686	1370	316	23,1%	702	71,3%	2,4%	2,2%
Valgamaa	915	834	81	9,7%	230	33,6%	6,4%	5,9%
Viljandimaa	860	798	62	7,8%	359	71,7%	3,6%	3,2%
Võrumaa	960	877	83	9,5%	317	49,3%	6,7%	6,5%
Kokku	22 598	20 015	2583	12,9%	9173	68,3%	3,5%	3,3%

Allikas: Tööturamet

Pakutavate teenuste ja toetuste omavaheline seostatus. Uuringu teostaja hinnang kasutatavate meetmete tulemuslikkusele ja tõhususele

Käesoleva projekti raames viis MTÜ ETÖK läbi küsitluse valdkonna võtmeisikute ning spetsialistide hulgas selgitamaks välja praegusel hetkel Põhja-Tallinna inimestele pakutavate teenuste ja toetuste omavahelist seostatust ja integreeritust. Lisaks küsitleti Põhja-Tallinna töötute aktiveerimiskeskuses⁶ tööharjutusteenuse kliente, kellel on piisav kogemus keskuse teenuste kasutamisel ning kes on tuttavad keskuse tööpõhimõtetega.

Võtmeisikutega viidi läbi etteantud küsimustega grupiintervjuu. Spetsialistide hulgas esitati küsimused selle projekti jaoks spetsiaalselt väljatöötatud poolstruktureeritud küsimustiku vormis (Küsimustik on lisatud käesolevale uuringule (Lisa 1)).

Tööharjutusteenust kasutavad kliendid vastasid küsimustikule (käesoleva uuringu Lisa 2) ning nendega viidi läbi ka grupiintervjuu.

Spetsialistidele ja võtmeisikutele suunatud küsimused olid jagatud 3 gruppi:

- Küsimused klientide kohta:
 - institutsioonide peamiste klientide iseloomustus, kes on kas pikaajalised töötud või mitteaktiivsed ning
 - nende kliendigruppide peamistest probleemidest.
- Küsimused klientidele pakutavate teenuste kohta:
 - eelpool nimetatud kliendigruppidele igapäevaselt pakutavad teenused;
 - kliendigrupile pakutavate teenuste vajadus ja tõhusus.
- Küsimused institutsioonide koostöö kohta:
 - olemasolev koostöö;
 - koostöö vajadused.

Tööharjutusteenust kasutavalt klientidelt soovisime teada:

- kuidas nad teenuseni jõudsid;
- milliseid teenuseid neile pakuti ning mida nad omandatust ise kasulikuks peavad;
- milline on nende edasine plaan ning
- millised on nende ettepanekud tööharjutusteenuse edasiarendamiseks.

Lühiülevaade spetsialistidele ja võtmeisikutele suunatud küsimuste vastustest

Küsimused klientide kohta

Uuringu tulemusena joonistusid selgelt välja tüüpilised profiilid sihtgrupi liikmetest, kes vajavad aktiveerimisteenust ning senisest spetsialiseeritumat ja individuaalsemat lähenemist.

⁶ Teenuse pakkuja on MTÜ Pro Civitas

Profiil „A”: meesterahvas, vanuses 40+, halva või väga halva eesti keele oskusega, töötanud viimati 1990ndatel aastatel madalat kvalifikatsiooni ning väljaõpet nõudval töökohal, omab reeglina alkoholiprobleemi ning sellest tulenevaid tervisega seonduvaid probleeme. Täiendavalt võib olla probleeme elukohaga (elab sotsiaalmajas või isegi kodutute varjupaigas) või on viibinud kinnipidamisasutuses. Sotsiaalne võrgustik sisaldab vaid sarnaste parameetritega inimesi.

Profiil „B”: naisterahvas, vanuses 40+, halva või väga halva eesti keele oskusega, töötanud viimati 1990ndatel aastatel madalat kvalifikatsiooni ning väljaõpet nõudval töökohal. Täiendavalt võib omada alkoholiprobleemi ning sellest tulenevaid tervisega seonduvaid probleeme. Samuti võib olla probleeme elukohaga (elab sotsiaalmajas või isegi kodutute varjupaigas). Sotsiaalne võrgustik sisaldab vaid sarnaste parameetritega inimesi.

Profiil „C”: naisterahvas, vanuses 30±5, vähese eesti keele oskusega, viibinud lastega kodus ligikaudu viimased 10 aastat. Töökogemus ja -harjumus puudub. Võib omada narkosõltuvust ning sellest tulenevaid tervisega seonduvaid probleeme. Sotsiaalne võrgustik välja arenemata.

Lisaks loetletud kliendigruppidele toodi uuringu käigus välja järgmised üldistavad märksõnad, mis kirjeldavad teatavate sihtgruppide eripärasid:

- psühhiaatrilised ja /või psühholoogilised probleemid;
- madala haridustasemega noored, kellel puudub nii töökogemus, tööharjumus kui ka eriala;
- ebaadekvaatne enesehinnang (pigem liiga kõrge, kuid esineb ka vastupidist);
- üleüldine teadmatus ühiskonnakorraldusest.

Küsimused klientidele pakutavate teenuste kohta

Küsitluse tulemusena selgus, et informatsioon erinevate institutsioonide (Tööturuamet, Põhja-Tallinna Valitsus, Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet, kolmas sektor) poolt pakutavatest teenustest ja toetustest on loetletud institutsioonide lõikes suhteliselt hea. Intervjuude ja küsimustike põhjal võib väita, et teiste institutsioonide poolt pakutavaid teenuseid üldiselt teatakse. Paremini on teiste institutsioonide poolt pakutavatest teenustest teadlikud kohaliku omavalitsuse asutused. Üldiselt teadsid võtmeisikud teiste institutsioonide olemasolu ja töö kohta enam kui spetsialistid.

Küsitluse tulemusena ilmnis, et erinevate institutsioonide spetsialistid ei suuda olemasoleva informatsiooni põhjal kujundada tervikpilti. Võtmeisikute puhul oli olukord märgatavalt parem – erinevatesse sihtgruppidesse kuuluvate klientide „liikumine” erinevate teenuste vahel on nii teoorias kui ka võtmeisikute tasandil väga hästi teada ning kirjeldatud. Samas killustuvad spetsialistid oma töös ennekõike oma institutsiooni (või maksimaalselt kõige olulisemate koostööpartnerite) poolt pakutavatele teenustele, nägemata ja kavandamata kliendi probleemile terviklikku lahenduskäiku.

Küsimused institutsioonide koostöö kohta

Institutsioonidevahelist koostööd tegelemisel pikaajaliste töötutega ja mitteaktiivsete inimeste probleemidega hindasid küsimustikule vastajad pigem heaks. Väga heaks ja tulemuslikuks pidasid kohaliku omavalitsuse asutuse töötajad koostööd kolmanda sektori ehk

kodanikuühiskonnaga, senisest paremat koostööd sooviti aga Tööturuameti kui riigiasutusega. Samas andsid kolmanda sektori esindajad koostööle Tööturuametiga hea hinnangu ning nad loodavad veelgi paremale ja tulemuslikumale koostööle seoses tööharjutusteenuse edasise arenguga.

Märkida tuleb sedagi, et mitmed spetsialistid pidasid koostöö arendamist raskendatuks seoses nii enda kui ka teiste osapoolte suure töökoormusega. Omavahel suheldakse pigem siis, kui „klient jätab pöördumata”.

Kõikide institutsioonide esindajad tõid olulisena välja vajaduse kaasata töösse (rohkem) organisatsioone ja spetsialiste, kes tegeleksid psüühiliste häirete ja probleemidega klientidega.

Lühiülevaade tööharjutusteenust kasutavate klientide küsimuste vastustest

Vastustest ilmnes, et tööharjutuskeskuse klientideks on taustalt, hariduselt, töökogemuselt, töötuna olemise perioodilt jne erinevad inimesed väga erinevate probleemide ja erinevate vajadustega.

Mitmetele klientidele jäi arusaamatuks tööharjutuse eesmärk ning need olid reeglina ka kliendid, kes soovisid konkreetset käsulaadset juhendamist ja pikemat (kui 3 kuud) teenuse perioodi. Need kliendid ei olnud ka motiveeritud järgnevasse tööturuteenustesse liikuma ega avatud tööturul tööd otsima.

Teise grupi moodustasid kliendid, kes juba tööharjutuse ajal otsisid aktiivselt tööd või olid valmis järgmistele Tööturuameti poolt pakutavatele teenustele (koolitus, tööpraktika) liikuma ning kes pidasid piisavaks tööharjutuse kestvuseks kahte kuud. See järeldus ühtib ka hinnanguga, mille andsid spetsialistid, kelle arvates võiks tööharjutuse tuumikteenus kesta kaks kuud, kuid raskemate klientide puhul võiks teenus kesta kuni kuus kuud või pakkuda ühele raskele kliendile korduvteenust.

Kliendid ootavad teenuse pakkujalt rohkem ja seejuures kombineeritud teenuseid, näiteks soovitakse toimetuleku ja kohanemiskoolituse-laadseid teenuseid. Samuti tuli klientide poolt ettepanek siduda tööharjutuse stipendium tööharjutusel osalemise aktiivsusega ning selle keerukusega. Mitmed kliendid leidsid, et kui teenus oleks kodule lähemal (elukohajärgses linnaosas, näiteks Lasnamäel), oleks tööharjutusel osalemine vähemasti esialgu lihtsam.

Teema, mille kliendid välja tõid ning mis ilmselt on suhtekorralduslikku laadi, on küsimus seoses töö tasustamisega. Kohati jääb neile mõistmatuks see, millistel kaalutlustel on nende tööharjutuse stipendium märgatavalt väiksem töötasust, mida saavad töötajad sarnase töö tegemise eest.

Positiivseks pidasid kliendid võimalust „kodust välja saada, suhelda teiste inimestega”. Arengu seisukohalt peeti oluliseks eneseusu taastumist, arvuti kasutamise oskuse kasvu ja võimalust saada erinevaid pakutavaid nõustamisteenuseid (psühholoog, võlanõustaja). Olulisel kohal olid ka toitlustus- ja pesemisvõimalused ning ID-kaardiga seotud ühistranspordi kuukaart. Paljud kliendid märkisid ära erinevate dokumentide vormistamise ja korrastamise abi teenuse pakkuja poolt.

Kriitika korras märkisid kliendid, et Tööturuameti konsultandid ei omanud ise piisavat infot pakutava teenuse sisu ega olemuse kohta.

Kliendid kiitsid teenuse pakkujat selle eest, et neisse suhtuti respektiga ning toetus oli tuntav ja suhtlemine oli südamlilik ning vahetu. Aktiivsemad kliendid avaldasid soovi edaspidi panustada ka ise teenuse osutamisse ning eneseabi tugivõrgustike loomisesse.

Teenuste analüüsi tulemusena on selgunud, et üldiselt on pakutava tööharjutusteenuse sisu ja formaat sobilik pikaajaliste töötute ja mitteaktiivsete inimeste aktiveerimiseks ning nende reintegreerimiseks avatud tööturule.

Probleemiks on eelpool kirjeldatud kliendigrupi märkimisväärne heterogeensus ning sellest johtuv paratamatu keerukus individuaalsetele probleemidele tulemusliku lahenduse pakkumisel. Lisaks sellele on pakutav tööharjutusteenus liiga vähe otseselt seostatud teiste tööturuteenustega, st et ei klientidel ega klienditeenindajatel pole piisavat selgust kliendi tööle rakendamise käigust.

Teenusele suunamisel on määravaks institutsiooni administratiivne diskretsioon, mis seisneb peaaegselt konsultandi isiklikul tööalasel kogemusel. Süsteemne teenuse tulemuslikkuse ja tõhususe hindamine puudub. Andmeid selle kohta ei koguta.

Eraldiseisva kitsaskohana tuleb välja tuua informatsiooni killustatus – ei kliendid ega ka klienditeenindajad suuda anda terviklikku ülevaadet klientide õigustest, kohustustest ja erinevate institutsioonide poolt pakutavatest teenustest. Võtmeisikud on üldiselt hästi informeeritud, kuid klientidega vahetult kokku puutuvate ametnike teadmised teiste institutsioonide pakutavatest teenustest on lünklikud.

Kohaliku omavalitsuse asutuste koostöö erinevate teenuste pakkujatega on hea, Tööturuameti spetsialistid peavad koostööd ajapuudusel väheseks ning kolmanda sektori esindajad on sageli nn ühendavaks lüliks erinevate KOV-i ja riigi poolt pakutavate teenuste vahendamisel.

Uuringu teostaja ettepanekud kasutatavate meetodite täiustamiseks, nende omavaheliseks kombineerimiseks ning uute teenuste väljatöötamiseks

Ettepanekud klientide profileerimiseks

Kuigi pikaajalised töötud ja mitteaktiivsed inimesed moodustavad tööturul spetsiifilise riskigrupi, on selline määratlus liiga üldine ning ei võimalda teenuseid tulemuslikult ja tõhusalt sihitada. Oluline on sihtgrupi jagamine (profileerimine) kitsamalt määratletud kliendirühmadeks. Selline jaotus võimaldab kiiresti määratleda kliendi riskiastmeid tööturul ning pakkuda talle optimaalseid komplekslahendusi, mis tagavad ühelt poolt teenuse saaja võimalikult kõrge kasu pakutavatest teenustest ning teiselt poolt võimaldab selline teenuse pakkumine kasutada teenuseid osutavate institutsioonide ressursse (töötajad, aeg, raha) mõistlikult.

Ettepanekud teenuste arendamise osas

Uuringu tulemusena saab väita, et teoorias on olemas olevad teenused piisavad ja ammendavad erinevate riskigruppide probleemide lahendamiseks. Peamisteks probleemideks on:

- teatavate teenuste (nt riskigrupi liikmete sotsiaalmajutusteenused, alkoholiravi jne) maht ja kättesaadavus;
- spetsiifiliste riskigruppide liikmete (nt vaimupuudega ja psüühikahäiretega inimesed) käsitlemine teistega sarnastel ja võrdsetel alustel.

Tööharjutusteenuse tõhustamiseks oleks vaja teenust diferentseerida ja parandada tuumikteenusega seotud teenuste kättesaadavust. Optimaalne tuumikteenus vältab kaks kuud ning edasine teenuse osutamine sõltub konkreetse kliendi vajadustest ja valmisolekust avatud tööturul aktiivselt osaleda. Erinevate teenuste pakkujatel tuleb põhjalikumalt analüüsida pakutavatele teenustele juurdepääsu probleeme ning asuda neid esmalt projektipõhiselt lahendama.

Arvestades seda, et mis tahes osutatavate teenuste lõppeesmärk mõju tasandil on aidata kaasa sihtgrupi liikmete taasintegreerimisele/taasintegreerumisele ühiskonda ning võimaluste ja eelduste loomisele avatud tööturul konkureerimiseks, tuleb senisest enam tähelepanu pöörata erinevate kliendigruppide segmenteerimisele (nn *profiling*) ning sellega paratamatult kaasnevale spetsialiseeritud teenustepakettide väljatöötamisele.

Ettepanekud institutsioonidevahelise koostöö osas

Ühe olulise ettepanekuna tuleks seega kaaluda erinevate institutsioonide (Tööturuamet, Põhja-Tallinna Valitsus, Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet, kolmas sektor jne) spetsialistide omavahelise vabas vormis (ümarlauad, ajurünnakud jne) läbiviidava koostöö edendamist, mis

ei keskenduks pelgalt informatsiooni vahetamisele, vaid konkreetsete probleemide analüüsimisele ning konkreetsete lahendusvariantide sõnastamisele ning väljapakkumisele.

Senisest enam tuleb pöörata tähelepanu erinevate sektorite koostööle kohalikku tööhõive edendamist silmas pidades. Praegusel hetkel on tööhõive edendamine kohaliku omavalitsuse „ülene”, st tööturuteenuseid osutab riiklik Tööturuamet läbi oma piirkondlike esinduste. Vaatluse all olevas piirkonnas täidab neid ülesandeid Tööturuameti Tallinna ja Harjumaa osakond. See tähendab, et osakond on huvitatud ennekõike oma klientidele töö leidmisest oma piirkonnas, kuid ei erista ega arvesta selle käigus regionaalset / geograafilist aspekti. Piltlikult öeldes on vaba töökoht ja selle täitmine Põhja-Tallinnas võrdväärne vaba töökoha ja selle täitmisega näiteks Loksal. Tööhõive edendamise seisukohalt on selline lähenemine loomulikult mõistlik.

Samas puuduvad kohalikul omavalitsusel arvestatavad hoovad kohaliku tööhõive edendamiseks just oma territooriumil. Analüüsides tööhõive mobiilsust Eestis, saab väita alljärgnevat:

- Eesti-sisene tööjõu mobiilsus on jätkuvalt äärmiselt madal, välja arvatud elanikkonna jätkuv kolimine suurematesse keskustesse (Tallinn, Tartu) ning mõningate piirkondade (nt saared) töötajate *nädalasisene* töötamine keskustes ja vaid *nädalavahetustel* kodus viibimine. Erandiks on siinkohal erinevate valdkondade tippspetsialistid (nt teadustöötajad), kes – kuigi piiratult – liiguvad Eesti piires. Tõenäosus, et Tallinna elanik asub tööle ja elama näiteks Soome või Iirimaaale on suurem, võrrelduna Tartu või Pärnuga.

Arvestades käesoleva uuringu eesmärki ning suunitlust, on oluline rõhutada, et sihtgrupi, kelle tööturule integreerumine on muudel põhjustel niigi takistatud, mobiilsus on kordades veelgi madalam, võrrelduna Eesti niigi madala keskmise näitajaga. Seega on oluline edendada kohalikku tööhõivet ennekõike kohalike omavalitsuste initsiatiivil, eesmärgiga luua uusi töökohti just erinevate riskigruppide liikmetele nende elukoha lähedal. Kohalik omavalitsus peaks kaasama sellesse tegevusse kohalikud ettevõtjad töökohtade loomise eesmärgil (*Public Private Partnership*), kohalikud MTÜ-d erinevate teenuste pakkujatena ning riikliku tööturustüsteemi sihtgrupi liikmetele erinevate tööturuteenuste pakkujana.

Uuringu tulemusena on väga selgelt joonistunud välja edasised tegevussuunad, mida tuleb arendada nii Põhja-Tallinna linnaosas, Tallinna teistes linnaosades kui ka parima praktikana mujal Eestis.

- Üle-eestilise võrdleva uuringu läbiviimine. Eestis tegutseb hetkel ligikaudu 20 aktiveerimiskeskust. Need paiknevad väga erinevates tingimustes (asukoht, sihtgrupi suurus, sihtgrupi karakteristikud, pakutavad teenused, erinevad koostöö- ning omandivormid jne). Enamus neist on asutatud sellesama taotlusvooru raames, mille käigus käivitati ka Põhja-Tallinna pikaajaliste töötute aktiveerimiskeskus. Mõistlik oleks läbi viia käesolevale uuringule sarnane võrdlev analüüs, mille käigus kirjeldatakse ja analüüsitakse sihtgruppi, kasutatavaid meetmeid, osutatavaid teenuseid, omavahelist koostööd ning tuuakse esile nii parimad praktikad kui ka murekohad. Taoline üle-eestiline uuring annaks võimaluse aktiveerimiskeskuste erinevatel haldajatel ja teenuste osutajatel õppida üksteise kogemustest ning oleks praktiliseks juhiseks/käsiraamatuks uutele rajatavatele keskustele.

- Koostöövõrgustiku loomine erinevate sektorite valdkondlike institutsioonide ja koosluste vahel, esmase eesmärgiga koguda, jagada ja levitada informatsiooni ning kaugema eesmärgiga töötada välja sihtgrupi liikmetele koostöövõrgustikul ja juhtumikorralduse põhimõtetel baseeruv terviklik „kliendi teekond”.
- Täiendavate aktiviseerimiskeskuste asutamine Tallinnasse kohaliku omavalitsuse (linnaosa), Tööturuameti ja teiste riiklike institutsioonide ning valdkondlike kolmanda sektori ühingute koosluses. Arvestades Tallinna tööturusiituatsiooni, on suurim vajadus analoogse keskuse järele Lasnamäe linnaosas.
- Vajalike ja (eluliselt) oluliste teenuste saamise võimaluste pakkumine sihtgrupi liikmetele, arvestades nende eripära. Nii näiteks on hetkel riiklikest vahenditest võimaldatud alkoholiravi (disulfaraami ehk ampulliravi) vaid Tööturuametis registreeritud töötutele. Arvestades sihtgruppi, tuleks laiendada nimetatud teenuse pakkumist riiklikest vahenditest ka registreerimata töötutele. Sihtgrupi liikmete segmenteerimine (vt ülaloodud profiilid A, B, C), mis võimaldaks luua erinevate sektorite koostöös spetsiifilistele sihtgruppidele nende probleemide eripära arvestavad teenustepaketid.
- Alternatiivsete tööturule üleminekuvormide (kaitstud töö, toetatud töö jms) aktiivsem juurutamine sihtgruppi kuuluvate töötute töölerakendamise protsessis.
- Alternatiivsete töövormide (osa-ajaline töö, paindlik töö jms) aktiivsem juurutamine sihtgruppi kuuluvate töötute töölerakendamise protsessis.

Kõige eelneva elluviimiseks avaneb suurepärase võimalus perioodil 2007–2013 Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna „Pikk ja kvaliteetne tööelu” meetme 1.3.1 „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine” raames. Esimene taotlusvoor on avatud ajavahemikus 08.12.08 – 27.01.09.

Meetme raames toetatakse järgmisi tegevusi:

- 1) mitteaktiivsete inimeste, sh vähemalt 1,5 aastat lapsehoolduspuhkusel viibinud lapsevanema hõivesse toomist toetavad tegevused;
- 2) tööturu riskigruppidele tööturule sisenemist ja töötamist toetavate meetmete arendamine ja rakendamine;
- 3) kaitstud ja toetatud töö võimaluste loomine, arendamine ja rakendamine;
- 4) kohalike koostööpartnerluste ja võrgustikutöö arendamine tagamaks tööturu riskigruppide tulemuslikum tööturule integreerimine.

Uuringu kokkuvõte

Uuring „Pikaajalistele töötutele ning mitteaktiivsetele inimestele pakutavad teenused ja nende tõhusus” raames analüüsiti riigi ja Tallinna linna poolt nimetatud sihtgrupile pakutavaid teenuseid ning toetusi, viidi läbi valdkonna spetsialistide küsitlus ja võtmeisikute rühmaintervjuu. Samuti viidi läbi küsitlus ja rühmaintervjuu MTÜ Pro Civitas aktiveerimiskeskuses tööharjutusel osalevate pikaajaliste töötutega.

Uuringu tulemuse võib jagada kolme ossa:

- sihtgrupi peamised probleemid;
- olemas olevate teenuste sobilikkus ja kasutusvõimalused;
- institutsioonidevaheline ja -ülene koostöö.

Sihtgruppi lähemalt analüüsid ilmnas, et kuigi sihtgrupp kuulub ühise nimetaja „pikaajalised töötud ja mitteaktiivsed inimesed” alla, on siiski tegemist heterogeense rühmaga, kelle vajadused ja probleemid on äärmiselt erinevad. Teenuste tõhusama kasutuse seisukohalt soovib uuringu läbiviija sihtgruppi **profileerida** klientide teenustele suunamise paremaks sihitamiseks.

Olemas olevaid teenuseid analüüsid ilmnas, et teenuseid on olemas pea kõigi sihtgrupi probleemide lahendamise toetamiseks, kuid tulemuslikkuse tõhustamiseks oleks neid otstarbekas **diferentseerida**, seda eriti kestvuse osas (näiteks tööharjutuse võiks jagada nn tuumikteenuseks (2 kuud) ja täiendavaks teenuseks, mille kestvus sõltub kliendi vajadustest). Samas on oluline pakkuda kliendile võimalust kasutada erinevaid teenuseid komplekselt (näiteks tööharjutusteenusele võiks lisanduda toimetulekukoolitus ja erinevad nõustamisteenused).

Tööharjutuse teenuse kohta Tallinnas võib märkida, et see on ennast vähem kui pooleaastase rakendamise perioodil igati õigustanud. Mitmed teenuse kasutajad on valmis avatud tööturul edasi liikuma ning mõned neist on juba leidnud ka töökoha. Lähtudes uuringu tulemustest võib öelda, et Tallinnas oleks aktiveerimiskeskusi vaja juurde luua (vajadus on suurim Lasnamäel). Teenuse osutajad on motiveeritud, professionaalsed ning leidnud hea koostöö nii kohaliku omavalistuse asutuste kui ka Tööturuametiga.

Institutsioonidevahelise koostöö osas peame vajalikus välja tuua asjaolu, et koostöö on küll olemas, kuid spetsialistide tasemel on see veel vähene. Hea on koostöö kohaliku omavalistuse ametite ja kolmanda sektori teenuste pakujate vahel. Tööturuameti ja kohalike omavalistuste koostöö põhineb üksikute probleemide lahendamisel ning on vähene. Ülevaade erinevate institutsioonide pakutavatest teenustest on liiga üldine.

Uuringu läbiviija soovib siinkohal jätkuvalt edendada koostööd juhtumipõhiselt, kuid püüda kaasata teiste asutuste esindajaid juba kliendi probleemide lahendamise algstaadiumis, et tõsta teenuste tõhusust ja kasutada olemas olevaid ressursse optimaalselt.

Erinevate tegevuste ühiseks ja tulemuslikumaks edendamiseks soovitab uuringu läbiviija kaasata Euroopa Sotsiaalfondi vahendeid, taotledes uusi projekte perioodil 2007–2013 Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna „Pikk ja kvaliteetne tööelu” meetmest 1.3.1 „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine”.

Lisa 1 – KÜSIMUSTIK

Selgitav teave

Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet rakendab Euroopa Sotsiaalfondist kaasrahastatavat projekti „**Põhja-Tallinna tööharjutuskeskuse väljaarendamine**” (nr 1.0300.08-0289). Projekti üldiseks eesmärgiks on suurendada pikaajaliste töötute ja mitteaktiivsete inimeste võimalusi osalemaks aktiivsetes tööturumeetmetes neid seeläbi tööturule (taas)integreerides.

Projekti otseseks eesmärgiks on luua kvaliteetse ja süsteemse tööharjutuse teenuse pakkumise võimalused Tallinnas, Põhja-Tallinna linnaosa territooriumil. Projekti eesmärgi saavutamisel on üheks tegevuseks uuringu läbiviimine Põhja-Tallinna linnaosa mitteaktiivsete inimeste (taas)integreerimise võimaluste kohta aktiivsele tööturule.

Uuringu eesmärk on välja selgitada nii tööharjutuse kui ka teiste uuenduslike ja aktiivsete tööturumeetmete osa ning nende võimalikud tõhusad kombinatsioonid mitteaktiivsete inimeste edukaks (taas)integreerimiseks tööturule.

Uuringu oodatavad tulemused on:

- **kasutusel olevate meetmete analüüs** – uuringu koostaja viib lähteandmetele toetudes läbi mitteaktiivsete inimeste tööturule (taas)integreerimiseks praegu kasutatavate meetmete põhjaliku analüüsi, sh nii KOV-i poolt rakendatavad meetmed ja reaalne praktika Põhja-Tallinnas kui ka riigi poolt osutatavad teenused;
- **hinnang** – uuringu teostaja annab hinnangu kasutatavate meetmete tulemuslikkuse ja tõhususe kohta;
- **ettepanekud** – uuringu teostaja esitab ettepanekud kasutatavate meetodite täiustamiseks, nende omavaheliseks kombineerimiseks ning uute teenuste välja-töötamiseks.

Tellija kasutab uuringu tulemusi rakendatavate meetmete ülevaatamiseks ja täiendamiseks, tehes vajadusel muudatusi nii kehtivas töökorralduses kui ka initsieerides uute teenuste väljatöötamise algatamist.

Uuringu viib läbi MTÜ Eesti Tööküsimuste Keskus (vt ka www.etok.ee)

Uuringu edukaks läbiviimiseks ja tulemuslikuks rakendamiseks palume Teil täita lisatud küsimustik. Täiendavate küsimuste korral palun pöörduda **Patrick Rang**'i poole aadressil patrick@etok.ee

Täidetud küsimustik palun saata aadressil anne@etok.ee hiljemalt 24.11.2008

Ette tänades, lugupidamisega,

Anne Taklaja
MTÜ Eesti Tööküsimuste Keskus
juhatuse liige
tel: 51 60 422

KÜSIMUSTIK

Käesolev uuring keskendub pikaajalistele töötutele (ilma töötada kauem kui 12 kuud) ning mitteaktiivsetele isikutele (sh heitunutele).

1. Palun iseloomustage eelpool mainitud tüüpilisi kliente, kellega te igapäevatoos kokku puutute (sugu, haridus, vanus, töökogemus, rahvus), tuues võimalusel välja 2–3 tüüpilisemat kliendigruppi.

2. Palun kirjeldage iga tüüpilise kliendigrupi lõikes nende peamisi probleeme, mis takistavad nende jõudmist avatud ja aktiivsele tööturule.

3. Palun loetlege olulisemad teenused, mida eelpool nimetatud kliendigrupid vajavad.

4. Palun loetlege peamised teenused, mida eelpool nimetatud kliendigruppidele Teie organisatsiooni poolt osutatakse.

5. Kas Teie organisatsiooni poolt pakutavate teenuste sisu ja kestvus on Teie hinnangul piisavad? Palun põhjendage.

6. Milliseid teenuseid eelpool nimetatud kliendigrupid Teie hinnangul täiendavalt vajavad?

7. Milliseid Teile teada olevaid teenuseid osutavad eelpool nimetatud sihtgruppidele teised organisatsioonid? Palun nimetage nii organisatsioon kui ka osutatav teenus.

8. Palun kirjeldage oma senist koostööd eelmises punktis märgitud organisatsioonidega.

9. Millist koostööd oleks Teie hinnangul vaja täiendavalt teha või tõhustada?

10. Palun hinnake oma organisatsiooni poolt pakutavate teenuste tulemuslikkust eelpool nimetatud kliendigruppide probleemide lahendamisel.

11. Palun hinnake teiste organisatsioonide poolt pakutavate teenuste tulemuslikkust eelpool nimetatud kliendigruppide probleemide lahendamisel.

12. Palun hinnake organisatsioonide vahelise koostöö tulemuslikkust eelpool nimetatud kliendigruppide probleemide lahendamisel.

13. Kui midagi olulist jäi küsimata, siis palun lisage vabas vormis nii omapoolne küsimus kui ka vastus sellele.

AITÄH!

Lisa 2 – Töõharjutusteenuse klientidele suunatud küsimustik

1. Palun kirjeldage, kuidas Te saite teada töõharjutuskeskusest Pro Civitas.

2. Palun kirjeldage, kes Teid töõharjutuskeskusesse suunas ning kuidas Teile töõharjutuskeskuses osutatavaid teenuseid kirjeldati.

3. Palun loetlege peamised tegevused, mida olete töõharjutuskeskuses teinud.

4. Milliseid uusi teadmisi ja oskusi olete töõharjutuskeskuses omandanud?

5. Millist kasu on Teile andnud töõharjutuses osalemine?

6. Millised töõharjutuskeskuses läbiviidavad tegevused on Teie arvates eriti kasulikud?

7. Kas Teie arvates on töõharjutuse kestvus piisav? Kas see peaks olema pigem lühem või pikem? Palun põhjendage.

8. Milliseid Teile vajalikke teenuseid osutavad Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet, Põhja-Tallinna Valitsuse Sotsiaalosakond ning Tööturuamet? Palun loetlege.

9. Palun kirjeldage, milline on Teie edaspidine tegevusplaan Teile sobiva töö otsimisel.

10. Mida soovitate tööharjutuskeskuse töötajatele, et nende tegevus senisest tõhusam oleks?

11. Mida soovitate tööharjutuskeskuse tulevastele klientidele, et nende tööharjutus neile võimalikult kasulik oleks?

Täname Teid vastuste eest!